

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13964,Niezalezna-Oficina-Wydawnicza-NOWa.html>
2023-03-30, 14:19

Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWa

Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWa, wydawnictwo niezależne założone w Lublinie wiosną 1977 pn. Nieocenzurowana [Oficina](#) Wydawnicza z inicjatywy studentów KUL: Bogdana Borusewicza, Piotra Jeglińskiego i Janusza Krupskiego. Pozycją inauguracyjną działalności był 1. nr kwartalnika literackiego „Zapis”, wydrukowany w VI 1977 przez Wojciecha Butkiewicza, Tadeusza Hofmańskiego, Pawła Nowackiego, Bogumiła Pietrasiewicza, Ilonę i Jana Stepków, Wita Wojtowicza i Michała Zulaufa na powielaczu spirytusowym w nakł. 400 egz. (maszynopis przekazał Antoni Macierewicz). Latem, po nawiązaniu kontaktów z Mirosławem Chojeckim i ustaleniu wspólnego planu działania zmieniono nazwę wydawnictwa na Niezależna Oficyna Wydawnicza. Bezpośrednią przyczyną zaniechania współpracy obu środowisk, warszawskiego i lubelskiego, stały się nieporozumienia przy druku "Kompleksu polskiego" Tadeusza Konwickiego w „Zapisie” nr 3. NOWa została w Warszawie, lublinianie założyli „Pismo Młodych Katolików Spotkania”, a wkrótce potem Bibliotekę Spotkań. Jesienią 1977 ukazały się eseje Jakuba Karpińskiego (ps. Marek Tarniewski) "Pochodzenie systemu" (w nakł. 150-200 egz.). Wtedy grafik Tomasz Kuczborski zaprojektował logo: powiększona litera „n” o kroju czcionki z maszyny do pisania. Do końca roku wśród wydanych tytułów znalazły się jeszcze "Działanie i przyszłość" (ponownie Marek Tarniewski), "Niedrukowane" Andrzeja Kijowskiego, "Z księgi zapisów GUKPPIW" (1,5 tys. egz.) – zbiór dokumentów cenzury wywiezionych przez Tomasza Strzyżewskiego, oraz "Kompleks polski" (na tzw. dojściu – 3,5 tys.). Do 1980 funkcje kierownicze pełnili: M. Chojecki, Konrad Bieliński i Grzegorz Boguta, do ścisłego grona decyzyjnego należeli: Ryszard Knauff, Anatol Lawina, Adam Michnik, Ewa Milewicz oraz jako przedstawiciele produkcji i kolportażu Marek

Chimiak, Mieczysław Grudziński, Piotr Sz wajcer. Od przełomu 1978/1979 w ramach NOWej działała [Niezależna Spółdzielnia Wydawnicza 1](#) (Marek Borowik, Przemysław Cieślak, Waclaw Holewiński), od 1979 do 13 XII 1981 - NOWa 2, kierowana przez prof. Adama Kerstena, któremu pomagali m.in. Krystyna, Małgorzata i Grzegorz Kerstenowie oraz Piotr Stańczyk (wydała co najmniej 17 pozycji, gł. opracowań sygnowanych przez TKN). VIII 1980 - 13 XII 1981 część osób (K. Bieliński, M. Chojecki, M. Grudziński, Sławomir Kretkowski, E. Milewicz, Bogdan Pigłowski) zaangażowała się w działalność związkową, niektórzy (Bogdan Grzesiak) wzięli udział w tworzeniu i przeszli do punktu poligraficznego Regionu Mazowsze. Na czele NOWej stanęli G. Boguta, M. Borowik i M. Chimiak. Podjęli oni decyzję o ścisłym współdziałaniu z Komisjami Zakładowymi „S” w celu organizowania w zakładach pracy niezależnych drukarni, w których obok prasy solidarnościowej legalnie zatrudnieni pracownicy drukowali także książki (z pominięciem cenzury). Od jesieni 1981 na takich właśnie zasadach działała drukarnia w Zakładach Mechanicznych Ursus z Emilem Broniarkiem jako kierownikiem - cała jej produkcja (nakład "Innego świata" Gustawa Herlinga-Grudzińskiego) została jednak skonfiskowana po 13 XII 1981. Jednocześnie poszczególne ekipy drukarskie wciąż pracowały w głębokiej konspiracji. 13 XII 1981 i później do Ośr. Odosobnienia trafili zarówno ludzie z pierwszego szeregu (G. Boguta, P. Cieślak, Marek i Wojciech Borowikowie, M. Chimiak, P. Sz wajcer, Jan Walc), jak i dalsi współpracownicy (kolporter Krzysztof Chmiel). Odbudowę utrudniał brak funduszy, spowodowany m.in. utratą nakładów zniszczonych z obawy przed represjami oraz przypadkiem kwot zamrożonych w kolportażu. Na kontynuowanie pracy zdecydowała się grupa skupiona wokół Pawła Bąkowskiego (Andrzej Górski - drukarz, Adam Grzesiak - drukarz, internowany w II 1982, Tomasz Michalak - wykonawca blach, Marta Walter i Mirosława Błażejewska - przepisywanie maszynopisów oraz składanie, od III Tadeusz Markiewicz - transport i kolportaż), która, korzystając z podziemnej drukarni w Falenicy, zajęła się drukiem książek ("Problem winy" Karla Jaspersa, w nakł. 2,5 tys. egz., "Z dwóch stron drzwi" Mariana Brandysa, "Raport o stanie wojennym" Marka Nowakowskiego), pism („Tygodnik

Mazowsze", „Krytyka” nr 12) oraz ulotek. Jej działalność uległa ograniczeniu za sprawą zakrojonej na szeroką skalę akcji SB i MO w pierwszych dniach VIII 1982. W tym czasie funkcjonowały również inne struktury poligraficzne utożsamiające się z NOWą, m.in. Jerzego Herbicha. Od jesieni 1982 funkcję kierowniczą pełnił G. Boguta, od I 1983 przy pomocy P. Szwajcera, J. Walca, M. Borowika, M. Chimiaka, P. Cieślaka (trzej ostatni do VI 1986). Od poł. l. 80. kolegium redakcyjne tworzyli G. Boguta, Mirosław Kowalski, Jan Kofman, A. Michnik, P. Szwajcer, J. Walc, Andrzej Werner i Marek Kubin wymiennie z Adamem Widmańskim. W 1985 NOWa współtworzyła Fundusz Wydawnictw Niezależnych. Wiosną 1986 była jednym z założycieli Funduszu Ubezpieczeniowego Wydawców Niezależnych (jego prowadzeniem zajmował się Adam Piechowski). Początkowo książki drukowano na powielaczach spirytusowych, nast. białkowych, od 1980 – offsetowych. Członkami kilku pracujących równolegle ekip drukarskich byli – w l. 70. m.in. P. Cieślak, Stanisław Łukaszczyk (przyjeżdżał z Zakopanego), Zenon Pałka i Antoni Roszak (obaj z Wrocławia), J. Walc, Roman Wojciechowski, w l. 80. m.in. E. Broniarek, A. Górski, A. Grzesiak, Cyprian Kulicki, Ryszard Latecki, Maciej Radziwiłł, Krzysztof Siemieński, Henryk Skiba, Mateusz Wierzbicki. Nie udało się uniknąć dotkliwych wpadek, największe: w V 1983 w Ostrowiku, w V 1985 w Słupnie, w IV 1987 w Raszynie, w XII 1987 w Rembertowie, w III 1988 w Podkowie Leśnej. Przez cały czas istnienia NOWa korzystała z tzw. dojsć, czyli z drukarni państwowych. Nakłady książek wahały się od kilkuset (inauguracyjne tytuły) do kilkunastu tys. egz. ("Mała apokalipsa" Konwickiego i "Wielki strach" Juliana Strykowskiego – po 15 tys.). W 1988 dzięki przekazaniu przez Irenę Lasotę odpowiedniego sprzętu w założonej przez Michała Dadleza, Mirosława Florka, Iwonę Kowalską, M. Kowalskiego i Władysława Króla legalnej firmie LogoScript rozpoczęto skład komputerowy. Na przełomie 1982/1983 zbiorem piosenek i pieśni nagranych w Ośr. Odosobnienia w Łupkowie i Gołdapi "Zielona wrona" działalność zapoczątkowała Nowakasety, wydająca audycje literackie i historyczne, reportaże i występy niezależnych twórców i wykonawców. Wydawnictwo kasetowe prowadził M. Borowik we współpracy m.in. z M. Chimiakiem i Witoldem

Sielewiczem, nagrania przygotowywali Janina Jankowska i Marek Mądrzejewski, kopiowaniem taśm zajmowali się Irena i Krzysztof Tittenbrunowie. W poł. l. 80. z inicjatywy Bohdana Kosińskiego, Marcela Łozińskiego i Jacka Petryckiego powstała Videonowa, udostępniająca na kasetach wideo zakazane filmy fabularne i dokumentalne; całokształtem produkcji zajmował się Józef Chajn. Łączny nakład wszystkich kaset (w tym "Przesłuchania" Ryszarda Bugajskiego, "Przechodnia" Andrzeja Titkowa i "Jest" Krzysztofa Krauzego) wyniósł 2 tys. sztuk. Przegrywali je Maria Krzeczowska-Neufeld i Jerzy Neufeld. Z kolei Fotonowa (z Erazmem Ciołkiem) wydawała pakiety zdjęć ("Jan Paweł II w Polsce'83", "Lubin'82", "Grzegorz Przymyk. Pogrzeb", "Ksiądz Jerzy"). Wg wyliczeń P. Szwajcera do VI 1990 NOWa wydała 294 książki oraz kilkanaście z pominięciem kolegium redakcyjnego, 144 nr. pism (nie licząc „Tygodnika Mazowsze”, a także uwzględnionych powyżej w publikacjach książkowych 3 nr. spec. „Zapisu” zawierających: "Kompleks polski", "Małą apokalipsę" oraz "Wielki strach"), w tym „Krytyki”, „Nowej Koalicji”, „Nowego Zapisu”, „Podpunktu”, „Praworządności”, „Przeglądu”, „Pulsu”, „Spectatora”, „Szpargału”, „Vacatu”, „Wyboru”, „Zapisu”, „Zeszytów Niezależnej Myśli Lekarskiej”, 39 kaset audio, 21 wideo, 4 komplety zdjęć oraz kalendarz „orwellowski” (z ilustracjami Zygmunta Januszewskiego i komentarzami Jana Zielińskiego) autorstwa T. Kuczborskiego, w wersji polskiej i angielskiej (jako NowaDesign). Wśród opublikowanych utworów znalazły się dzieła: Bertranda Russela, Güntera Grassa, Josifa Brodskiego, Osipa Mandelsztama, Arthura Koestlera, George’a Orwella, Milana Kundery, Bertolda Brechta, Andrieja Sacharowa, Aleksandra Sołżenicyna, Kurta Vonneguta oraz pisarzy polskich: Jerzego Andrzejewskiego, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, T. Konwickiego, Czesława Miłosza, Marka Nowakowskiego. NOWa zawdzięczała swój prestiż nie tylko liczbie wydanych tytułów i nazwiskom autorów, ale też kontaktom z emigracją (w XI 1981 podpisała porozumienie wydawnicze z paryskim Instytutem Literackim), promocji poza granicami (udział w Międzynarodowych Targach Książki we Frankfurcie n. Menem) oraz organizowaniu szeregu imprez w kraju (uroczystość z okazji wydania setnej pozycji, "Miesiące" Kazimierza Brandysa, w mieszkaniu Elżbiety i Pawła

Bąkowskich w X 1980, spotkanie z Cz. Miłoszem w VI 1981, otwarte spotkanie w Audytorium Maximum Uniwersytetu Warszawskiego z udziałem Jacka Bocheńskiego, M. Nowakowskiego oraz G. Boguty i A. Michnika w X 1988) i akcji („prezent dla maturzysty” – wręczanie pakietów zawierających książkę "Na probostwie w Wyszkanie" Stefana Żeromskiego w V 1980, wysyłanie egzemplarzy książek do bibliotek, rozdawanie folderów „reklamowych” podczas dorocznych majowych Międzynarodowych Targów Książki w PKiN). Od momentu ujawnienia się kierownictwa w X 1988 NOWa działała coraz bardziej otwarcie. G. Boguta, J. Kofman i A. Michnik wzięli udział w obradach Okrągłego Stołu, po ich zakończeniu szeroko propagowali ideę Stowarzyszenia Wolnego Słowa. Na przełomie 1989/1990 powstała Fundacja NOWej (poza wyżej wymienionymi w skład jej rady weszli M. Kowalski, P. Sz wajcer, J. Walc, A. Werner, A. Widmański). W 1993 wydawnictwo zostało sprywatyzowane.

Justyna Błażejowska

[Region Mazowsze, Warszawa](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)